

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Drs D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Doekes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Mr J. Meulink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Grootegast; D. Stroot, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visé, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen; voor medewerkers: rechtstreeks aan hen of aan de administratie.

Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V., Goes. Tel. 2424 — Postrek. Nummer 406040 ten name van „DE REFORMATIE”, GOES.

Abonn.: f 4.— per halfj., buitenl. f 10.— per jaar; losse nummers 20 cent, alles bij vooruitbetaling. Advertentiën: 20 cent per m.m.

INHOUD. Hoofdartikel: Is Europeesche Federatievorming raadzaam? 8. — Uit de Schrift: Wel geboren uit Israël — maar niet geloovend als Israël (Rom. 9:2-6), 2 slot. — Kerkelijk leven: Wat voor een eed? (Inzake „Amerika”). Maria, de moeder van onzen Heere Jezus Christus, 7. Studeer maar niet meer. De panacee van Barkey Wolf.

Op verstrooidenreis. — Op en om 't kerkplein: Tactiek. — Zending en Evang.: De kwestie van het Evangelistenambt, 13. — Pol. en Soc. leven: Bestrijding gehandhaafd, 3 slot. Geref. Soc. en Econ. Verband. — Aan een jongeren tijdgenoot: Wetenschapsgevaar? — Perschoon. — Gedicht. — Kerknieuws.

derlandsche volk spreken, zijn in de algemeene geschiedenis van Europa alleen maar in een zeer ver verleden, en dan nog zeer gebrekkig, terug te vinden. Daarom zal een democratische vereeniging van de tegenwoordige Europeesche staten in een federatie tot een veel verder gaande neutralisatie van het leven in die staten leiden, dan tot nu toe, onder het regiem der afzonderlijke, soevereine staten het geval was.

Dit verschijnsel is niet zonder betekenis voor Nederland. Hoewel het Kamerlid dr Bruins Slot tot de voorstanders van een Europeesche federatie moet worden gerekend, moest hij toch reeds wijzen op de reserves, die velen in zijn eigen omgeving, den kring der antirevolutionaire partij, t.a.v. het Europeesche federalisme maken.²⁹⁾ De beide vertegenwoordigers der Staatk. Geref. Partij in de Tweede Kamer stemden tegen het statuut van den Raad van Europa. En de sterkst confessioneel gebonden Gereformeerden, die georganiseerd zijn in het Geref. Pol. Verbond, keeren zich herhaaldelijk en openlijk tegen de actie der Europeesche federalisten.³⁰⁾ Maar ook in de Kath. Nat. Partij van den heer Welter waarschuwt men voortdurend tegen het opgeschroefde internationalisme van thans, terwijl deze tegenstand ook in christ. list. kringen en in eertijds liberale kringen merkbaar wordt.

Dit betekent, dat een werkelijk enthousiasme voor het soort van Europeesche federatie, dat men thans voorstelt, in Europa alleen in de zuiver humanistische milieus is te vinden. Inderdaad treft men daar dikwijls een positief verlangen naar een democratische wereldeenheden aan, waar de antieke vormen van genoegen, amusement en heerschappij een nieuwe rationele volmaking zullen hebben bereikt. Een goed verstaander kan uit de redevoeringen van Truman reeds eenigszins afleiden, hoe men zich deze wereldeenheden moet voorstellen.

Een scherpe analyse van „de democratische revolutie naar wereldeenheden” is echter ook b.v. te vinden in het opmerkelijke boek „De Nieuwe Politiek”, van de hand van den links democratischen Nederlander dr Suys.³¹⁾ Dit boek is radicaal, zoodat het velen te ver zal gaan. Maar ook al zal de practijk niet de volle verwezenlijking brengen van hetgeen de schrijver voorstaat, dan blijft het nog van belang om te overwegen, of een gedeeltelijke verwezenlijking van het door hem voorgestelde wenschelijk is. Dr Suys wijst op de verzwakking van de religieuze legitimatie van het gezag, mede als gevolg van het misbruik, dat daarvan gemaakt is. Iedere „diepere” fundeering van het gezag noemt hij trouwens anti-democratisch (blz. 92). Hij noemt den godsdienst een „privaatzaak”, en meent dat o.m. de christelijke partijen, die „de verwerping der godsdienstvrijheid”, „in haar principieele bagege” bezitten, deze bagage maar in de eigen partij-sfeer moeten achterlaten, om in ieder geval de andere partijen te vinden in het politieke beginsel der democratie (blz. 219). Uitgangspunt daarbij is, dat de mensch door arbeid in zijn stoffelijke behoeften voorziet. Door zijn doelbewuste keuze hierbij onderscheidt hij zich van het dier (blz. 182). Hierbij dient overwogen te worden, dat ook de geestelijke behoeften zich verstoffelijken tot voorgenomen arbeidsproduct (188). De oude gedachte van de „homo economicus”, de slechts op materieel belang afgestemde individueele mensch³²⁾, als grondslag van de econo-

Is Europeesche Federatievorming raadzaam? (VIII)

HOOFDARTIKEL

De gevolgen van het farmeele prijsgeven van de onafhankelijkheid van Nederland

§ 3. EUROPEESCHE EENHEID EN EUROPEESCH HERSTEL (vervolg).

Hieronder wordt nader toegelicht de stelling waarmee het vorig artikel eindigde, dat wat in een baptistisch-metodistische wereld (Amerika) wel mogelijk schijnt, n.l. een democratisch-constitutionele vereeniging van staten van verschillende herkomst, in een gereformeerde of (en) H.K. wereld (Europa) tot catastrophale gevolgen leidt.

Als hervormde (gereformeerde) Nederlanders, onverschillige Franschen, R. Katholieke Italianen, orthodoxe Grieken en mohammedaansche Turken zich tot een geneutraliseerde democratische federatie gaan vereenigen, ten bate van de gemeenschappelijke veiligheid en de verhooging van den levensstandaard, stult dit in Amerika niet op godsdienstige bezwaren. De Nederlanders, Turken en Grieken kunnen er naar eigen verkiezing gereformeerd, mohammedaansch of orthodox bij blijven, meent men. Als de politieke leiders van tijd tot tijd eens „den moreelen toon” laten hooren, zal de godsdienstige mensch uit ieder land, of hij nu Turksch of Roomsche of iets anders is, er de algemeene normen van zijn zedelee uit herkennen, en daardoor worden beziel. Men acht dit van hooge waarde. Het Amerikaansche, godsdienstige individualisme leidt er toe, dat men juist in de betrachtting van de algemeene menschelevendheid de hoogste expressie van den godsdienstzin van het volk in den burgerstaat ziet. Stanley Jones merkt op, dat bij verkiezingen in Amerika de doorslag wordt gegeven door „een kruising van Methodist en Baptisten; het heel gewone huis-tuin-en-keuken type van den kerkelijken mensch”. En daarom moet volgens hem de verkiezingscandidaat een beroep doen op zijn zedelijk gevoel; juist het doen hooren van een moreelen toon wekt in het Amerikaansche volk een grooten weerklank. De candidaat, die dezen moreelen toon niet kan laten hooren, wordt verslagen³³⁾.

Het is echter niet te loochenen, dat het Europeesche kerkvolk, de serieuze R. Katholieke evenzeer als het volk van de Kerken der reformatie, meer wil hooren dan dezen „moreelen toon”. De candidaat, die in Europa alleen maar een „moreelen toon” laat hooren, is daar niet de candidaat van het kerkvolk. Die kan alleen hij zijn, die ook in het openbaar iets kan laten zien van de Godsverheerlijking, waartoe hij geroepen is, en die met Marnix het volk toespreekt:

Tot God wilt u begeven
Zijn heilzaam woord neemt aan:
Als vrome Christen leven,
't Zal hier haast zijn gedaan.

²⁹⁾ 1. c., 56.

³²⁾ 1. c., 56.

³⁰⁾ Bezinning en Uitzicht, 1. c., 185.

³¹⁾ J. Francke, Ons Politieum, 3 (Juli 1950).

³²⁾ J. Suys, De nieuwe Politiek, Amsterdam, 1946.

³³⁾ Zie hiervoor K. Drost, A. J. Verbrugg, W. Vreeken, Vrij politiek Tractaat, Guido de Bres, den Haag, 1948, 26, 38.

mie (en de politiek) dient echter te worden vervangen door de gedachte aan het materiele belang der geheele menschheid (190). Zoo is dan het socialisme de voltooiing der democratie (181). Het meerderheidsbeginsel is voor dit doel ontoereikend wegens de sympathie van de massa voor een conservatieve leiding; daarom moet een kleine elite de leiding nemen, en vervolgens de unanieme goedkeuring van de massa bewerken (116). De massa is hierbij het object van de pedagogie der elite (112). Dit ideaal zal de vaart in de democratie herstellen (109). De eerste beslissende stap in deze richting is genomen door Rousseau en zijn navolgers in de Fransche revolutie (115), maar Rousseau ging niet ver genoeg; hij paste de democratische theorie slechts toe op den enkelen, nationalen staat (114), waardoor de wrijving met andere, soortgelijke democratiën ontstond, en een deel van de democratische, materialistische energie werd verdaan in den onderlingen strijd tusschen de staten. Daarom is de vestiging van den wereldvrede, door wereldeenheden, het naastliggende doel van de democratie (109). De doelmatigheid van de stoffelijke behoeftenvoorziening der menschheid wordt dan niet langer geremd.

We moeten gelooven, dat hier inderdaad de kern-gedachte is blootgelegd van het huidige streven naar grootere internationale eenheid²³⁾. Een ontwerp als

²³⁾ P. Jongeling, Geref. Gezinsblad, 5, 12, 19, 26 Mrt. en 2 Apr. 1949.

Wel geboren uit Israël — maar niet geloovend als Israël (II, slot)

Zij zijn immers Israëlieten, hunner is de aanneming tot zonen en de heerlijkheid en de verbonden en de wetgeving en de eeredienst en de beloften; hunner zijn de vaders en uit hen is, voor wat het vleesch betreft, de Christus..... Het is echter niet zóó, dat het woord Gods is weggefallen, want niet allen, die uit Israël geboren worden zijn Israël.

Rom. 9:2-6.

Op de vragen welke we de vorige week stelden, geeft Paulus nu dit korte massieve antwoord: Het is niet zóó dat het woord Gods is weggefallen; want niet allen die uit Israël geboren worden zijn Israël.

Voorop plaatst Paulus de fundamentele waarheid, dat God trouw is, nooit liegt, zijn verbond eeuwig gedekt en doet al wat Hij beloofd heeft.

En om nu te verklaren hoe deze trouw ook in en tengevolge van den massalen afval der Israëlieten niet geschonden werd, voegt hij aan dien eersten zin deze woorden toe: want niet allen die uit Israël geboren worden, zijn Israël.

Wat bedoelt Paulus met dezen zin?

Het thema van Paulus' betoog, aldus Calvijn, is dit: De HEERE heeft aan Abraham en al zijn zaad de beloften niet op zóó'n manier gegeven dat ook de in de belofte toegezegde erfenis aan iederen willekeurigen nakomeling van Abraham toekomt²⁴⁾. Daaruit vloeit voort, dat de afval van sommigen nimmer kan verhinderen, dat het verbond sterk en vast blijft!

Velen redeneeren zóó: wie de belofte krijgt, krijgt ook vast en zeker de erfenis. En wie de erfenis niet krijgt, kreeg dus ook de belofte niet!

Maar zoo denkt Paulus er niet over. Hij zegt juist het tegenovergestelde. Hij legt er immers den nadruk op, dat God wel aan velen de belofte geeft, maar dat dat geven van de belofte niet zonder meer een garantie is, dat men ook de in die belofte toegezegde erfenis deelachtig zal worden. En omdat God de belofte niet zóó geeft, dat het ontvangen van de erfenis vast en zeker op het geven van de belofte volgt, daarom kan men, als iemand wel de belofte maar niet de erfenis ontving, nooit zeggen dat God zijn woord niet hield, dat dus Gods woord wegviel.

Het is noodig, dat deze uitermate belangrijke waarheid in helder licht komt te staan. Dat kan goed geschieden door nauwkeurig te overwegen welke verhouding de HEERE tusschen Zich en zijn volk in het leven riep, toen Hij Zich Abrahams nageslacht tot een bijzonder volk uitkoos.

Om dat te doen moet men er zich allereerst goed rekenschap van geven, dat de belofte des heils aan allen toekomt, die naar het vleesch van Abraham afstammen, omdat ze aan deze allen, zonder eenige uitzondering, wordt aangeboden. Op grond van dit geven van de belofte aan alle afstammelingen van Abraham worden deze nu naar recht erfenamen en opvolgers van het met Abraham opgerichte verbond

²⁴⁾ Propositio est, sic datam esse Abrahæ promissionem et semini eius, ut non ad quodlibet semen, haec spectet haereditas: unde consequetur, nihil impedire quorundam defectionem quo minus firmum et stabile foedus maneat.

dit lijkt bedenkelijk veel op het beeld, dat in de H. Schrift van een opkomende antichristelijke wereldheerschappij wordt gegeven. Het beginsel van het eerste Babel, waar men de eenheid zocht om samen sterk en welvarend te zijn, zonder daarbij in waarheid naar God te vragen, wordt hier weer teruggevonden. Bij alle pogingen, die men in het werk stelt, om tot grooter eenheid te komen, dient men daarom goed te onderscheiden wat de H. Schrift leert over het eerste Babel in Gen. XI. De leuzen van welvaart en machtdoor-eenheid, die daar opgang deden, zullen ook opgang doen in het Babylon der profetie, dat wordt vermeld in Openb. XVII. Men zal beginnen de welvaart en de macht en den vrede buiten God om te zoeken, en eindigt met de volledige onderwerping van het leven aan die welvaart en de macht en vervolgt daarbij de geloovigen, die met woord en daad in dienst van Christus blijven staan.

Het valt te vreezen, dat het Europeesche federatiestreven door velen thans juist wordt gewaardeerd omdat zij er een begin van dit groote streven naar wereldeenheden in zien. In radicale kringen betreurt men het dat de wereldeenheden met het „wereldburger-schap“, b.v. op de wijze van Garry Davis, nog niet dadelijk te verwezenlijken is, en neemt nu — hierin minder ver gaande dan dr. Suys — voorloopig maar genoegen met een Europeesche eenheid.

Dr A. J. VERBRUGH.

UIT DE SCHRIFT

genoemd, of óók wel, zooals de Schrift dat uitdrukt: zonen-der-beloftenis²⁵⁾.

Men kan uit de Schrift direct zien, dat de zaken zoo staan. De HEERE heeft immers zijn verbond in Ismaël en Esau niet minder dan in Isaäk en Jakob verzegeld. Daaruit blijkt duidelijk, dat zij niet geheel en al vreemd van Hem zijn geweest. Als men dit zou durven ontkennen zou men de besnijdenis, waaraan hun op Gods bevel deel gegeven was, voor niets achten. Maar dat kan men niet doen zonder God te beschimpen²⁶⁾.

Dat de Schrift leert, dat Gods verbond en belofte aan al Abraham's vleeschelijke nakomelingen werd verzegeld blijkt ook nog uit andere uitspraken. Paulus zegt immers duidelijk, dat hunner de verbonden zijn, ook al zijn de Joden ongelooft. In Hand. 3 noemt Petrus hen zonen der verbonden, omdat ze het nakroost der profeten waren²⁷⁾. God heeft er nu eenmaal behagen in gehad het volk Israël als de kudde Gods in zijn schaapskooi te ontvangen. Dit voorrecht nu, waardoor de kinderen van Abraham boven de volken uitblonken, vloeide voort uit Gods beloftewoord, dat tot allen uitging. En daarom kwam de genadige aanneming-tot-kinderen-door-God hun allen gemeenschappelijk toe. Alle Israëlieten waren zoo huisgenooten der kerk, kinderen Gods en erfenamen van het eeuwige leven²⁸⁾.

Maar behalve dit eerste, dat God zijn verbond oprichtte met alle kinderen van Abraham, die op natuurlijke wijze uit hem waren voortgekomen²⁹⁾, moet, om dit woord van Paulus goed te verstaan, ook nog iets anders overwogen worden.

Het is dit, dat in den eigenlijken zin des woords alleen zij zonen-der-belofte genoemd worden in wie de krachtdadige werking van de belofte duidelijk openbaar wordt. Op grond daarvan nu ontkent Paulus dat alle zonen Abrahams zonen Gods waren; ook al was door den HEERE een verbond met hen gesloten. Het was immers steeds zoo, dat slechts weinigen vast bleven staan in de trouw aan het verbond, al getuigt God zelf door Ezechiël, dat zij allen voor hem de positie van zonen innamen³⁰⁾.

We kunnen dit alles kort zóó samenvatten: Wanneer, zooals dat door Paulus in dit Schriftgedeelte ge-

²⁵⁾ Promissionem salutis Abrahæ datam ad omnes pertinere, qui ad eum carnem originem referunt, quia omnibus sine exceptione offeratur: atque hac ratione lura appellari foederis cum Abrahamo percussis haeredes ac successores, sive (ut scriptura loquitur) promissionis filios.

²⁶⁾ Nam quum Dominus voluerit foedus suum non minus in Ismaele et Esau quam in Isaac et Jacob obsignari, apparet non fuisse penitus ab ipso alienos: nisi forte pro nihilo habeas circumcisionem, quae illis Dei mandato communicata fuit: quod sine Dei contumelia dici non potest.

²⁷⁾ Atque id erat quod antea dicebat apostolus, eorum esse pacta, etiam si infideles forent.

²⁸⁾ Populus Israel quasi grex Dei in proprium eius ovile receptum est..... Quum haec dignitas qua excelluerunt filii Abrahæ prae gentibus, a solo Dei verbo penderet, gratuita Dei adoptio ad omnes ipsos communiter pertinuit. (Calvijn op Gen. 17:7).

²⁹⁾ Quare nihil certius est quam Deum foedus suum pacisci cum filiis Abrahæ, qui naturaliter ex eo gignendi erant.

³⁰⁾ Filios promissionis proprie nuncupari in quibus virtus et efficacia exilet. Ea ratione hic negat Paulus omnes Abrahæ filios esse filios Dei, etiam si pactum cum illis initum esset a Domino: quia pauci in fide testamenti stabant: quum tamen omnes sibi esse filiorum loco testetur Deus ipse apud Ezechielem capite 16.

schiedt, het geheele Joodsche volk de erfenis en het bijzonder eigendom des HEEREN wordt genoemd, wordt daarmee aangeduid, dat het door den HEERE is aangenomen, onder aanblijding van de belofte des heils, welke met het teeken der besnijdenis werd bekrachtigd. Maar omdat velen van deze Joden door hun ondankbaarheid die aanneming-tot-kind versmaden en daarom de zegenende werking daarvan in het geheel niet genieten, komt onder hen een ander onderscheid voor den dag, namelijk wanneer men de vervulling van de belofte in het oog vat³¹⁾.

Indien men ten slotte naar den laatsten grond voor dit onder de Joden optredend verschil vraagt, dan kan men alleen maar naar Gods verkiezing wijzen! De Joden, die afvielen, zoo verzekert Paulus, waren niet in Gods ware verkiezing begrepen! Zeker, er is óók een verkiezing, die het geheele volk Israël omvat. Krachtens deze verkiezing verwaardigt God zich met het gansche volk het verbond-des-levens op te richten. Dat is ongetwijfeld reeds een schitterend blijk van zijn ongehouden barmhartigheid. Maar daar ver boven uit gaat de in een tweede verkiezing verborgen genade, welke zich slechts tot een deel van het Joodsche volk beperkt³²⁾.

Wanneer men het bovenstaande goed heeft overwogen bevatten de laatste van de boven dit stukje geplaatste paulinische woorden geen moeilijkheden meer.

Paulus spreekt daarin over de Joden als het zaad — neen niet van Jacob, maar — van Israël. Natuurlijk doet hij dat met opzet. Hij duidt zoo zijn volksgenooten aan als het nakroost van den man, die aan de rivier den Jabboek op leven en dood met God worstelde om de vervulling van de belofte! „Ik laat U niet gaan, indien Gij mij niet zegen!“ heeft Jacob toen tot den Engel des HEEREN gebeden. En dáár en zóó werd Jacob, de hielentlichter, de man, die vleesch tot zijn arm stelde, tot Israël, tot de vorst Gods, tot de man, die de vervulling van Gods belofte, naar Gods verkiezing, uit genade, in den weg van den strijd des geloofs ontvangen heeft.

En nu is dit het verschrikkelijke, waar Paulus zoo zwaar onder lijdt, dat de groote massa van de afstammelingen van dezen „Israël“ heelemaal niet „Israël“ zijn! De Joden zijn zelfs zoo ongeveer het tegen-gestelde van vorsten Gods en worstelaars om de vervulling der belofte. Ze kennen, door eigen schuld, de belofte niet eens! En de vervulling ervan verachten ze met joodsche felheid!

Zie, dáárom ontvingen ze het aan gansch Israël beloofde heil niet. Het woord der belofte dat óók tot hen meenens, met volle kracht en ernst was gekomen, werd in hen niet met het geloof gemengd. Daarom, en daarom alléén, konden ze in de rust niet ingaan. Daarom, en daarom alleen, werden ze als doode takken van den boom van Gods volk afgehouden.

Neen, Gods woord viel niet weg. God gaf allen, gelijklijk en oprecht, zijn belofte. En Hij verzegelde die aan allen, gelijklijk en oprecht, met de besnijdenis! Maar de Joden hebben Gods beloften veracht, zijn woord weggeworpen, zijn wet overtreden.

Neen, als we Israëls val zien moeten we niet vragen of God soms ontrouw werd aan zijn woord. We moeten ook niet vragen of Gods belofte soms niet aan alle Israëlieten gegeven was. Neen, het eenige wat we moeten zeggen bij de overweging van dat ontzettende gebeuren is: Het was hunne eigenschuld. Ze konden niet ingaan van wege hun ongelooft!

Niet allen, die uit Israël geboren werden, waren inderdaad en naar waarheid „Israël“.

C. V.

³¹⁾ In summa, ubi totus populus vocatur haereditas et peculium Dei, significatur cooptatum esse a Domino, oblata salutis promissione et circumcisionis symbolo confirmata. Sed quia multi eorum sua ingratitude adoptionem repudiant, ideoque eius beneficio minime fruuntur, inde emergit inter ipsos altera differentia, dum promissionis impletio respicitur.

³²⁾ Est quidem hoc illustre gratituae mesericordiae speculum, quod Deus cum gente una foedus vitae pacisci dignatus est: verum supereminet magis reconducta gratia in secunda electione, quae ad solam partem restringitur.

KERKELIJK LEVEN

Wat voor een eed? (Inzake „Amerika“)

Bij de lectuur van de nieuwe Korte Verklaring, die van Prot. Geref. zijde wordt aanbevolen ter vaststelling door een volgende synode, trof ons ook de omschrijving van het karakter der „belofte“.

Ontkend wordt, dat de belofte-des-evangelies een voorwaardelijk aanbod is aan allen die geboren worden in „de historische lijn des verbonds“, dat is „aan allen die gedoopt zijn“. Daar-tegenover wordt gesteld, dat zij, dat wil dus zeggen: de belofte-des-evangelies, een eed Gods is, dat Hij onfeilbaar al de uitverkorenen wil leiden tot zaligheid en eeuwige heerlijkheid door het geloof.

Om
goed te
en inho
moeten
Chr. R
een pas
behoel
teeken
terecht
scherm
stokken
allen o
in het
nieuwe
sequen
niet bo
niet we
lijdenis
Nu b
even in
die mis
dag te
den; m
Hoe he
nieuwe
tikel oc
volsta
tuigd
Klamm
la. Is z
vergis
aanva
tegenst
ik het l
normen
nacht te
ik hem
zijn, en
te citee
Ik sch
Verklari
en betog
tig klopp
mazoe
raken na
ter afte
mensche
digen st
voerd, e
Korte V
afteeken
thetisch
Maar
Het g
EVANG
Als ik
heeft h
Niet
dus, ma
dan niet
die „re
gebeurte
gezonde
woordigt
Hij komt
hij is ge
en zoo, s
ten zoo
paardjes
portage,
bassaden
bekleed,
te doen.
te zegge
En ik b
kend te
geen me
gezagswo
staan de
als Gods
Kortom
evange
dachten
Deel II, v
wordt). Ik
zooals he
Met name
des-evang
wat ander
voorgele
anders, di
geeft) M
Ik wou
regels ha
a) de l
bloote re
zetter
nieuwabe
vallen nie
polen; of
sonen zijn
en er ko
maar een
Annuntie
van jeez
woord pr
Dordtsche